

Stichting Breukvlakken

Verslag van de uitgevoerde activiteiten in 2017

De Stichting Breukvlakken heeft 2017, het herdenkingsjaar van honderd jaar psychoanalyse in Nederland, aangegrepen om activiteiten en evenementen te organiseren door. Vertrekkend vanuit het gezichtspunt van de actuele relevantie van de psychoanalytische theorie is er gekeken naar de conflicten en (be)dreigingen van de huidige tijd ('de breukvlakken').

Deze activiteiten zijn georganiseerd met het uitdrukkelijke doel om een breder publiek dan alleen de diverse psychoanalytische groepen en verenigingen te bereiken en zodoende bij te dragen aan het maatschappelijke draagvlak voor de psychoanalyse als zodanig.

In 2017 vonden vijf evenementen plaats, die bijdroegen aan de doelstelling zoals vermeld in Artikel 2 van de Statuten. Bij de programma's werd samengewerkt met verschillende partners.

- **6 april 2017 - Congres 'Dark Wisdom'**
- **22 en 23 september 2017 - Freudfestival 'Scheurende democratie'**
- **31 oktober 2017 - Congres Charlotte Salomon en de overwinning op de angst**
- **24 november 2017 - Congres Freud and neurosciences**
- **24 november 2017 - Uitreiking van de Freudpenning aan António Damásio**

- **6 april 2017 - Congres Dark Wisdom**

Een 1-daags congres in Amsterdam als opmaat naar het congres van de Europese Psychoanalytische Federatie dat van 7 t/m 9 april in Den Haag plaatsvond. Het centrale thema van het congres is de trauma's die zich sinds het begin van de 19e eeuw voordeden, zowel collectief als individueel, en de wijze waarop we deze vanuit psychoanalytisch perspectief kunnen analyseren. Kijkend naar de trauma's van het verleden, stelt zich de vraag of wij er iets van kunnen leren ten behoeve van onze moderne samenleving waarin nieuwe breukvlakken, in de vorm van oorlogen, vluchtelingenstromen en botsingen van culturen, zich opdringen. Sprekers: Yra van Dijk, professor Nederlandse Letterkunde, Universiteit Leiden; Arnon Grunberg, auteur; Werner Bohleber, psychoanalyticus, Antonie Laden, psychoanalyticus, Wouter Gomperts, psychoanalyticus en Abram de Swaan, psychoanalyticus, emeritus professor Sociologie, Universiteit van Amsterdam. Doelgroep: academici vanuit de menswetenschappen, de sociale wetenschappen, de biomedische wetenschappen en de cultuurwetenschappen en psychoanalytici.

Partner: Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen.

- **22 en 23 september 2017 - Freudfestival Scheurende democratie**

Dit tweedaagse congres in de OBA heeft als thema het huidige onbehagen in ons democratisch stelsel. Het debat vertrekt vanuit de psychoanalytische kennis van nu. Veel burgers voelen zich angstig en machteloos, zonder invloed op hun eigen leven, zonder gemeenschappelijke doelen en idealen. Deze factoren hebben een negatieve invloed op het functioneren van de democratie. Waar komt dit onbehagen vandaan? In het Festival is gepoogd met inzichten uit de psychoanalyse nieuwe perspectieven te schetsen waarmee de democratie versterkt kan worden.

Met behulp van verschillende theatrale vormen, werden in twee thema's en vijf dagdelen de verschillende lezingen omlijst zodat het festival een multimediaal karakter heeft gekregen. Op vrijdag 22 september was het thema de symbolische orde van de taal en de lege plek van de macht met in de ochtend als hoofdspreker

Antoine Mooij, psychoanalyticus, (emeritus hoogleraar psychiatrische aspecten van de rechtspraak, Universiteit Utrecht) met de lezing "Woorden Breken". René Foque (emeritus. hoogleraar Rechtswetenschappen, Katholieke Universiteit Leuven en Erasmus Universiteit Rotterdam) in de middag met als titel 'Onbehagen in de democratische rechtstaat'. 's Avonds sprak René Boomkens (hoogleraar algemene cultuurwetenschappen UvA), over 'de mythe van de neoliberale cultuur'. Zaterdagochtend was het thema de breuk in de cultuur en de paradox van het democratische tekort. Paul Verhaeghe (psychoanalyticus, hoogleraar klinische psychologie en psychoanalyse Universiteit Gent) in het onderwerp macht en gezag gaf een lezing met als Titel 'In Naam van de Vader' en Christine Brinkgreve (emeritus hoogleraar sociologie Universiteit Utrecht) sprak over woede en beklemmende systemen. Binnen het thema 'Schil van de Democratie' sprak Marc de Kesel (filosoof en senior onderzoeker Radboud Universiteit Nijmegen) over de breuk in de cultuur en de paradox van het democratische tekort. Het festival werd afgesloten met een debat. Doelgroep: breed publiek
Partners: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Centrale OBA, Maatschappij Discordia, kwartet Kasper Stern.

- **31 oktober 2017 - Congres Charlotte Salomon en de overwinning op de angst**

Het congres sluit aan bij de tentoonstelling in het Joods Historisch Museum van het werk van Charlotte Salomon en reflecteert op de inhoud van het werk dat Charlotte maakte tijdens de Tweede Wereldoorlog. De kunstenaar Charlotte Salomon leek voorbestemd om zelfmoord te plegen. Zij was de laatst levende in een familie waar in vier opeenvolgende generaties in totaal zeven zelfmoorden werden gepleegd. Zij gaat de strijd aan met zichzelf en creëert in relatief korte tijd het imposante werk *Leben? oder Theater?*

Wat is er nodig om die strijd te kunnen winnen? Wat hebben jonge mensen nodig om niet meegezogen te hoeven worden in een gevoel van niet te keren doodsverlangen. Tegelijkertijd wordt gereflecteerd op de actuele zelfmoord - moordenaar die een grote rol speelt in de terroristische conflicten van vandaag.

Sprekers: Prof. dr. D. Denys, psychiater en filosoof, hoofd Psychiatrie AMC, Prof. dr.

G.J.M.Verbeeck, hoogleraar Duitse geschiedenis verbonden aan de KU Leuven en de Universiteit Maastricht en Darcy Buerkle, auteur en historicus (onder andere).

Doelgroep: professionals uit de academische wereld, GGZ, artsen, journalisten, belangstellenden voor het werk van Charlotte Salomon.

Partners: Joods Historisch Museum, Menasse Ben Israël Instituut, AMC

- **24 november 2017 - Congres Freud and neuroscience 2017**

Decennialang was hersenonderzoek van gedrag vooral gericht op cognitie (taal, geheugen, aandacht, perceptie, probleem oplossen). Onderzoek naar emotie (gevoel, motivatie, drift) werd relatief verwaarloosd. Verandering kwam in de jaren negentig. Antonio Damasio, Mark Solms en anderen – die zich affectieve neurowetenschappers noemden (in tegenstelling tot cognitieve neurowetenschappers) – besloten emotionele stoornissen van hersenbeschadigde patiënten diepgaand te onderzoeken. Op basis van dit soort klinisch-anatomisch onderzoek en beeldvormend, neurofysiologisch en neuropsychologisch onderzoek, is hun werk geleidelijk de wetten gaan onthullen die het emotioneel leven bepalen. Interessant genoeg komen veel van hun bevindingen overeen met de vroege theorieën van Sigmund Freud. De bevindingen onthullen een centrale rol voor emotie in alle psychische functies. Emoties vormen zelfs het fundament van het bewustzijn. Tijdens dit symposium presenteerden twee belangrijke internationale affectieve neurowetenschappers (Damasio en Solms) hun onderzoeksresultaten naast en in discussie met drie Nederlandse cognitieve neurowetenschappers (Cools, Lamme en Vincke). De implicaties van hun onderzoek voor psychoanalytische ideeën over persoonlijke betekenis, innerlijke conflicten en de rol van het onbewuste kwamen tijdens het

symposium gedetailleerd aan de orde. Gevoelens zoals angst en woede, en onbewuste emoties als honger, dorst en seksualiteit beïnvloeden motivatie, denken, waarneming, gedrag en bewustzijn in aanzienlijke mate. António Damásio (David Dornsife professor neurowetenschappen, psychologie & filosofie, universiteit Zuid Californië) hield een keynote lezing “Reflecting on the nature of feeling”. Mark Solms (professor neuropsychologie, universiteit Kaapstad) gaf de keynote lezing over “The interpretation of dreams and neuroscience”. De lezingen van de overige sprekers kwamen van Roshan Cools (professor cognitieve neuropsychiatrie, Radboud Universiteit Medisch Centrum) met als titel “Chemistry of the adaptive mind: the value of impulse and emotion”, van dr Christiaan Vinkers, psychiater, Universitair Medisch Centrum Utrecht en lid van de Jonge Akademie met als titel “Staying in balance throughout development: the biological basis of stress resilience” en van Victor Lamme, professor cognitieve neurowetenschap, Universiteit van Amsterdam met als titel “Revealing the unconscious emotions that drive our decisions”.

Doelgroep: academici vanuit de menswetenschappen, de sociale wetenschappen, de biomedische wetenschappen en de cultuurwetenschappen.

Partner: Koninklijke Akademie van Wetenschappen

- **24 november 2017 - Uitreiking van de Freudpenning aan António Damásio**

De eerste serie van 5 Freudpenningen is vanaf 2006 (het 150ste geboortjaar van Freud) uitgereikt door het voormalig zelfstandige NPI. Op initiatief van de Stichting Breukvlakken is deze traditie in ere hersteld. De tweede serie Freudpenningen wordt door het huidige NPI, onderdeel van Arkin, ter beschikking gesteld aan de NPav en de NVPP teneinde in samenwerking met Breukvlakken en de KNAW en met financiële steun van de stichting Psychoanalytische Fondsen, een procedure voor selectie en uitreiking op te stellen. Doel van de uitreiking van de Freudpenning is een gerenommeerde nationale of internationale spreker uit te nodigen om voor een breed geïnteresseerd publiek een Freud-lezing te houden over een actueel, spraakmakend thema gerelateerd aan het vakgebied van de psychoanalyse en zo bij een breed publiek belangstelling te wekken voor het maatschappelijk, cultureel en wetenschappelijk nut van het psychodynamische/psychoanalytische denken en werken. Vanwege de verbreding naar uitreiking aan internationale kandidaten is de naam Freudpenning veranderd in de “International Freud Medal”.

Voor de uitreiking van de eerste “International Freud Medal 2017” bestond de jury uit prof. em. dr Don Linszen (voorzitter), prof. em. dr Jan Swinkels, prof. dr M. Solms, prof. dr René Kahn (namens de KNAW), en dr Rien Van (namens het NPI). Ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het NPI viel de keuze van de jury na raadpleging van Annemarie de Wit als voorzitter van de NPav en Paul Wijts als voorzitter van de NVPP op Antonio Damasio vanwege zijn uitzonderlijke verdiensten op het gebied van de neurowetenschap, waarbij het psychoanalytische gedachtengoed een belangrijke rol heeft gespeeld. Voor een uitgebreide toelichting lezen men het uitgebreide juryrapport. De “International Freud Medal” werd voor de eerste maal op 24 november 2017 uitgereikt.

Contact

- Stichting Breukvlakken
- CWM van Mechelen-de Goede, secretaris
- Nieuwe Leliestraat 113
- 1015 SM Amsterdam
- info@breukvlakken.nl